

VARHAISKASVATUKSEN MEDIAVUOSIKELLO

Ideita ja harjoituksia
pienten lasten mediakasvatukseen

Materiaalin on tuottanut Mediamieli
Kansallisen audiovisuaalisen instituutti KAVIn
organisoimalle Mediataitoviikolle 2022.

Materiaalin voi ladata vapaasti käytettäväksi oman
mediakasvatustyön tueksi.

Tekstit ja taitto:
Mella Lehtonen (Mediamielen perustaja, VO)

Kuvitus:
Janne Kukkonen / Mediataitokoulu.fi

MEDIAMIELI

MEDIAVUOSI ON TÄYNNÄ PUUHAA!

Hei varhaiskasvattaja: tiedätkin jo varmasti, että varhaiskasvatus on keskeinen kasvatuskonteksti pienen lapsen mediataitojen sekä mediasuhteen turvalliseen ja tasapainoiseen kehittymiseen. Media on yhä oleellisempi osa lapsen leikkejä, kaverisuhteita ja hänen kokemaansa maailmankuvaa. Koska median käyttö aloitetaan yhä nuorempana, tarvitaan mediakasvatusta entistä enemmän kiinteänä osana laadukasta varhaiskasvatusta. Mediakasvatus lähtee liikkeelle ihan pienistä teoista ja jutuista: yhdessä mediaan tutustumisesta, ihmettelystä, kokeilusta ja oivalluksista.

Tähän materiaaliin on koottu valmiiksi mediakasvatuksen ideoita käytettäväksi läpi koko vuoden. Harjoitukset käsittelevät monipuolisesti medialukutaitoja, kuten median tulkinta-, -tuottamis- ja arviointitaitoja, ja ne on helppo muokata osaksi oman lapsiryhmän toimintaa sekä laajempia teemoja. Harjoitukset on suunnattu pääasiassa 3-6-vuotiaiden parissa työskenteleville, mutta ne soveltuvat hyvin käytettäväksi myös nuorempien lasten kanssa. Voit myös yhdistellä eri harjoituksia keskenään tai ideoida niiden pohjalta uusia käytettävissä olevien laiteresurssien mukaisesti.

Toivottavasti tämä materiaali tarjoaa sinulle oivalluksia median mahdollisuuksiin osana varhaiskasvatustyötäsi!

**Parhain terveisin
Mediamieli**

TOTTA VAI TARUA?

Totta vai tarua -harjoituksessa voit itse kerätä internetistä muokattuja kuvia, joita yhdessä lasten kanssa havainnoiden käydään läpi ja pohditaan, mikä kuvassa voisi pitää paikkansa ja mikä ei. Hyviä hakusanoja ovat esimerkiksi suomeksi ”kuvamanipulaatio” ja englanniksi ”photo manipulation”. Kuvamanipulaatioita voi tehdä myös itse ilmaisilla kuvankäsittelyohjelmilla, kuten Paint-sovelluksella.

Hauskojen kuvayhdistelmien avulla lasten kanssa voidaan pohtia sitä, että kaikki kuvat ja videot mediassa eivät välttämättä ole totta. Kriittinen medialukutaito on nykypäivänä tärkeä kansalaistaito, johon valmiudet saadaan jo nuorena. Lasten kanssa on tärkeää käsitellä erilaisten mediasisältöjen, kuten uutisten ja kuvien, todenmukaisuutta, vaikka hän ei vielä itsenäisesti mediaa käyttäisikään. Näin tuetaan lapsen kasvua vastuulliseksi ja kriittiseksi mediankäyttäjäksi myös myöhemmissä ikävaiheissa.

MEDIAKOLLAASI

Miltä media näyttää lapsen silmin? Jokaiselle lapselle muodostuu oma mediasuhde, joka rakentuu erilaisten mediasisältöjen ja mediankäytön kautta. Mediakollaasin voi toteuttaa pienryhmittäin tai jokaisen lapsen itse tekemänä. Tärkeää on havainnoida ja pohtia yhdessä, mitkä asiat, kuten erilaiset sadut, hahmot, tv-sarjat tai pelit, ovat lapselle tärkeitä ja mieluisia mediasisältöjä. Näistä koostetaan vapaasti valitulla tekniikalla (esim. piirtäminen, maalaus, tulostetut kuvat) mediakollaasi, joka esittelee mediaa lasten silmin.

KIERRÄTYSPELI

Kierrätys ja jätteiden lajittelu on tärkeä osa ympäristökasvatusta. Internetistä löytyy nykyisin runsaasti lapsille suunnattua kierrätykseen liittyvää sisältöä, kuten tietoiskuvideoita sekä yksinkertaisia pelejä. Ne toimivat hyvin johdatteluna kierrätysteemaan.

Lasten kanssa oman ryhmän kierrätystä voi dokumentoida esimerkiksi älypuhelimella tai tabletilla kuvaten mahdollisimman monipuolisesti materiaaleja, joita ryhmässä kierrätetään (mm. paperi/kartonki, biojätteet, sekajäte). Seuraavaksi kuvat tulostetaan ja tarvittaessa laminoidaan. Pienet ”kierrätysastiat” kuville voi askarrella esimerkiksi hammaspastillipurkeista. Kierrätystä on helppo harjoitella lajittelemalla kuvia eri materiaaleista oikeisiin laatikoihin.

Ajankohtaisia päivämääriä:

31.1-4.2. Uutisten viikko (ent. Sanomalehtiviikko)

7-13.2. Mediataitoviikko

18.3. Kansainvälinen kierrätyspäivä

KUMMIRYHMÄ

Kummiryhmän tarkoituksena on toimia säännöllisessä vuorovaikutuksessa median välityksellä (esim. video-puhelut, sähköposti, WhatsApp-videoviestit jne.) eri kulttuuritaustaisen ryhmän kanssa. Kummiryhmä voi olla mahdollisuuksien mukaan eri maasta tai vaikkapa toiselta puolelta Suomea. Sopivan ryhmän löytämiseen voi käyttää tarvittaessa esimerkiksi varhaiskasvattajien verkostoitumiseen tarkoitettuja sosiaalisen median ryhmiä.

Vuorovaikutus ja yhteydenpito tapahtuu nykypäivänä yhä mediavälitteisemmin. Media tarjoaa mahdollisuuden tutustua maailman eri maihin ja kulttuureihin monin eri tavoin: äänin, kuvin ja videoin. Tutkitaan yhdessä uusia paikkoja median avulla!

Ajankohtaisia päivämääriä:

- 21.2. Kansainvälinen äidinkielen päivä
- 9.4. Suomen kielen päivä (Mikael Agricolan päivä)
- 21.5. Kansainvälinen kulttuurien moninaisuuden päivä

MEDIAA MONELLA KIELELLÄ

Monikielisyys on monen varhaiskasvatusympäristön arkipäivää. Media tarjoaa runsaasti maksutonta sisältöä liittyen maailman eri kieliin. Esimerkiksi YouTube-suoratoistopalvelusta hakusanoilla ”kids multilingual songs” löytyy lapsille suunnattuja videoita, jonka sisältö on tuotettu usealla eri kielellä. Lisäksi hakusanalla ”maailman eri kielet” löytyy sivustoja, jonne on koottu monella eri kielellä tuetettuja tekstejä kuunneltavaksi yhdessä: esimerkiksi Euroopan unionin sivuilta löydät ääninäytteitä EU:n virallisista kielistä.

Voitte myös valita ryhmän kesken jonkin teemakielen ja etsiä sanakirjasivustojen avulla helppojen sanontojen käännoiksi, kuten ”tervetuloa”, ”näkemisiin” tai ”hyvää ruokahalua”. Näitä tervehdyksiä ja toivotuksia on helppo koota oppimisympäristöön sekä tuoda siten kielitietoisuutta osaksi ryhmän toimintaa.

MATKA MAAILMAN YMPÄRI

Joko olet tutustunut Google Earth-sovellukseen ja seikkaillut tutkimassa sillä kaukaisten maiden maisemia? Tässä harjoituksessa pääsette tekemään digitaalisen matkan maailman ympäri! Hakusanalla ”Google Earth” löydät internetselaimessa toimivan sivuston, jolla voitte tehdä mielikuvitusmatkan maailman ympäri. Suurennuslasipainikkeen takaa voit kirjoittaa minkä tahansa maan, maanosan tai kaupungin nimen ja katunäkymään voit siirtyä raahaamalla oikeasta reunasta löytyvän hahmopainikkeen sinisen tieverkoston ylle. Google Earth toimii parhaiten tietokoneen näytöltä katseltuna, mutta sen käyttö onnistuu myös esimerkiksi tabletilla.

SANOJA LUONNOSTA

Luonto tarjoaa monipuolisia materiaaleja hyödynnettäväksi esimerkiksi kielellisen kehityksen tukemiseen. Tämän harjoituksen voit toteuttaa omalla pihalla tai vaikkapa metsäretken yhteydessä. Aluksi kannattaa pohtia, mitä materiaaleja luonnosta voidaan käyttää. Eri materiaalit voidaan myös jakaa esimerkiksi pienryhmittäin (kivet, oksat, maahan pudonneet lehdet jne.). Seuraavaksi muodostetaan näistä kerätyistä materiaaleista kirjaimia tai helppoja sanoja, kuten oma nimi. Kirjaimia ja sanoja voi muodostaa esimerkiksi pareittain tai yksitellen. Lopuksi otetaan kuvat tai lyhyt video näistä teoksista. Ryhmän kanssa käydään yhdessä kuvat läpi ja tunnistetaan, mitä kirjaimia tai sanoja muodostettiin.

SÄÄSEURANTA

Mitä säässä tapahtuu viikon, kuukauden tai kokonaisen vuoden aikana? Sääseurantaa voidaan tehdä lyhytkestoisesti tai pidemmissä jaksoissa, esimerkiksi seuraten vuodenaikojen vaihtumista. Tarkoituksena on havainnoida ja dokumentoida lasten kanssa yhdessä valitun paikan tai kohteen (esim. pihapuu tai lähipelto) säätä päivittäin, viikoittain tai kuukausittain. Sääseurantaa voidaan dokumentoida esimerkiksi tabletilla tai älypuhelimella kuvaten tai videoiden. Samalla voidaan tarkastella mm. lämpötilaa, pilvisyyttä tai sadetta. Yhdistäkää lopuksi nämä kuvat ja videot esimerkiksi Stop Motion -ohjelmalla valmiiksi esitykseksi, jonka avulla voidaan havainnoida eri vuodenaikojen säätä sekä sen vaikutusta tuttuun lähiympäristöön.

VALOKUVASUUNNISTUS

Valokuvasuunnistus on helppo ja hauska harjoitus myös pienille lapsille. Harjoitukseen saa haastetta tarvittaessa kuvaamalla yksityiskohtaisempia kohteita lasten lähiympäristöstä, kuten pihan leikkipaikkojen muotoja ilman, että valokuvasta selviää tarkka sijainti. Vaihtoehtoisesti harjoituksen voi toteuttaa vaikka omassa ryhmätilassa.

Valokuvasuunnistusta varten tarvitet kuvia lapsille tutuista paikoista tai muista kohteista. Tarkoituksena on etsiä paikka, joka näytettävässä valokuvassa esiintyy. Harjoitukseen voit liittää esimerkiksi kirjaimia, joista muodostuu sana, tai vaihtoehtoisesti QR-koodien taakse piilotettuja lauluja, videoita tai muuta mediasisältöä.

Mediasta on moneksi!

Mediakasvatuksen ei tarvitse olla irrallinen kasvatuksen osa-alue: sitä voi toteuttaa hyvinkin helposti osana ryhmän muuta toimintaa, kuten metsäretkillä, liikuntatuokioilla tai puheen ja kielen kehityksen harjoituksissa.

Ajankohtaisia päivämääriä:

27.8. Suomen luonnon päivä

21.6. Kesäpäivän seisaus

HEIJASTIMET HEILUMAAN!

Heijastin on tärkeä lisäturva liikenteeseen meille jokaiselle. Heijastimien toimintaa voi kokeilla keräämällä niitä hämärään huoneeseen ja ottamalla niistä kuvia salamatoiminnon kanssa esimerkiksi älypuhelimella. Heijastimista voi kokeilla myös ottaa videota niin, että niihin heijastetaan valoa esimerkiksi taskulampuilla. Itse otetut kuvat ja videonpätkät havainnollistavat lapselle kuinka tärkeää heijastimen käyttö on hämärässä ja pimeässä. Samalla tutuksi tulee myös salamatoiminnon vaikutus valokuvaan.

*Joka syksy järjestettävä Liikenne-turvallisuusviikko tarjoaa runsaasti puuhaa liikennekasvatuksen parissa. Liikenneturvan sivuilta löydät mm. **Muusin matka -pelin**, jossa harjoitellaan liikenneturvallisuuteen liittyviä asioita.*

Ajankohtaisia päivämääriä:

Syyskuu: Liikenneturvallisuusviikko

3.-9.10. Elokuvaviikko

Marraskuu: Lastenmusiikkiviikko

8.12. Suomen musiikin päivä

TUNNISTA TUTTU LAULU

Monelle lapselle ensikosketus mediaan tulee musiikin ja lastenlaulujen kautta. Erilaisista suoratoistopalveluista (mm. YouTube, Yle Areena Audio) löydät valmiiksi lapsille tuotettua musiikkiesityksiä, jota voit hyödyntää mediakasvatuksessa. Lasten kanssa voit toteuttaa omia musiikki- ja laululeikkiesityksiä esimerkiksi pantomiimityyppisesti: videoidaan pienryhmittäin tabletilla tai älypuhelimella tuttu laululeikkiesitys ja katsotaan esitys sen jälkeen yhteisesti muun ryhmän kanssa ensin ilman ääntä ja sen jälkeen äänen kanssa. Kuka tunnistaa tutun leikin ilman musiikkia ja laulua, ja kuinka tuttu laulu ja musiikki muuttavat lasten mediakokemusta?

OMA ANIMAATIO

Animaatiot ovat yhä suosituimpi tapa harjoitella medialukutaitoja pienten lasten kanssa. Animaation aiheeksi kelpaa mikä vain lasten mielenkiinnon mukainen juttu, vaikkapa tutut legohahmot tai pehmolelut! Animaation voi toteuttaa myös omista piirroksista.

Animaation teko alkaa suunnittelusta lasten kanssa: mitä animaatioissa tapahtuu ja ketkä ovat päähenkilöitä? Valmistelkaa animaation tilanteet ja tapahtumien kulku, jonka jälkeen kuvataan näistä tapahtumista useita eri kuvia. Yhdistäkää lopuksi nämä kuvat esimerkiksi Stop Motion -ohjelmalla valmiiksi animaatioksi. Animaatioon voitte lisätä halutessanne myös tekstiä ja ääntä, jota voidaan tuottaa itse tai etsiä netistä. Lopullisen animaation pituus tai tekninen toteutus ei ole ratkaisevaa: tärkeintä on, että lopputulos on omannäköinen!

MEDIATAITOVIIKKO 2022

www.mediataitoviikko.fi

MEDIAMIELI

www.mediamieli.fi

MEDIAMIELI